

УДК 327.39+339.92

М.В. Кордон,
кандидат історичних наук, в.о. професора;
З.В. Куликівська,
студентка II курсу історичного факультету
(Житомирський державний університет)

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

У статті розглядається одне з найважливіших питань зовнішньополітичної діяльності України – інтеграція її до Європи, вступ до Європейського Союзу.

Україна завжди знаходилась у центрі міжнародної політики. І сьогодні міжнародна спільнота приділяє їй значну увагу. Причини цього в тому, що Україна знаходиться у серці Європи. Вона географічно й історично завжди була європейською країною. Україна – найбільша за територією держава Європи, що має відносно велику кількість населення. Вона виступає своєрідним буфером між Європою і Російською Федерацією, центром, де стикаються інтереси Заходу і Сходу.

На початку незалежності України були визначені основні напрями її зовнішньої політики. Таких напрямів шість:

- 1) утвердження України як незалежної демократичної держави;
- 2) забезпечення стабільності міжнародного становища України;
- 3) збереження територіальної цілісності та недоторканості її кордонів;
- 4) включення національного господарства до світової економічної системи;
- 5) захист прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном;
- 6) поширення у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера.

Основним пріоритетом у зовнішній політиці України є Європейський Союз, інтеграція в Європу, до європейської спільноти. Тому вивчення цього питання є надзвичайно важливим. Оскільки останнім часом з'явилися нові обставини – після обрання президентом Віктора Ющенка Україна неухильно покращує свій імідж на міжнародній арені.

Європейський Союз починає свою історію від 1950 р. Тоді європейські лідери переконалися, що співробітництво і спільні зусилля є кращим засобом забезпечення миру, стабільності і процвітання в Європі. Вони виступили за створення митного союзу, ліквідацію торгових бар'єрів усередині співтовариства, а також за розвиток ядерної енергії в мирних цілях. Створено Європейський економічний простір, євровалюту, відбувається політична інтеграція. Засновані такі виконавчі органи, як Європейська Комісія, Європейська Рада, Європейський Парламент і Європейський Суд.

Першого травня 2005 р. Європейський Союз поповнився ще десятьма державами і нараховує зараз 25 країн. За деякими прогнозами, в майбутньому Європейський Союз перетвориться на щось, що нагадуватиме СШЄ (Сполучені Штати Європи).

Причини прагнення України до Європейського Союзу:

- 1) Європейський Союз – це найбільші у світі інвестори;
- 2) Європейський Союз – це вплив на світовий розвиток (після США);
- 3) Європейський Союз – це система цінностей, на які орієнтується Україна (демократія, заможність, стабільність).

Згідно з даними Державного комітету статистики України, ЄС утримує найбільшу частку в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій, які Україна отримала починаючи з 1991 р. До 2004 р. п'ятнадцять держав ЄС вклали 2,4 млрд. доларів у різні сектори народного господарства України, що становить 36 % від загальної суми у 6,7 млрд. Якщо додати внесок нових десяти держав-членів ЄС, то загальна частка ЄС – 25 – сягає 55 % усіх інвестицій (3,7 млрд.) [1: 7].

Паралельно будуються відносини стратегічного партнерства з США та Росією. Партнерство з Європейським Союзом необхідне для побудови європейської України, а партнерські відносини із США та Росією важливі для справжнього партнерства з ЄС.

Із цих трьох пріоритетів найбільшим є Європа. Альтернативи інтеграції України до європейської спільноти не існує.

Що потрібно, щоб Україна стала членом Європейського Союзу, наблизилася до загальноєвропейських стандартів?

Потрібно:

- 1) формувати демократичне громадянське суспільство, досягти європейських стандартів демократії, прав і свобод;
- 2) боротися з корупцією і відмиванням коштів;
- 3) забезпечити сталий економічний розвиток, економічне зростання – це насамперед визначає рух до Європи;
- 4) досягти збільшення реальних доходів населення, розв'язання соціальних проблем, досягнення європейського рівня життя;
- 5) провести земельну реформу;

б) зробити суди незалежними;

7) вступити до світової організації торгівлі (СОТ), членство в СОТ дає пільги.

Вступ до СОТ полегшить нашим виробникам металу, продовольчих товарів та іншої продукції вихід на світові ринки, особливо європейські. Водночас великі іноземні виробники, що є лідерами у високотехнологічних галузях, зможуть скористатися більшою відкритістю внутрішнього ринку України. Це може призвести до економічно неперспективної спеціалізації України на сировинних галузях [2: 126]. Духу й букві СОТ суперечить те, що сьогодні чимало галузей української економіки (та й окремих підприємств) дотується з державного бюджету або існує в режимі сумнівних пільг. Серцем та ліберальною ідеєю всесвітнього торговельного співтовариства є конкуренція.

Сьогодні на першому місці – обсяги торгівлі України з країнами Співдружності Незалежних Держав. Але якщо взяти окремо Російську Федерацію, то тут торгівля з Європейським Союзом значно більша. Причому з ЄС зберігається позитивне сальдо. Україна туди більше вивозить, експортує. А з країнами СНД – негативне сальдо.

Отже, саме європейський напрям буде визначальним для зростання українського експорту. Щоб закріпитися на ринках Європи, потрібно підвищити конкурентоспроможність українських товарів.

Європейський Союз зацікавлений в екологічно безпечній Україні, яка є однією з найбільш проблемних в екологічному відношенні країн Європи. Якщо у Франції, наприклад, сільськогосподарські угіддя займають лише 30,8% від загальної площі, то в Україні сільськогосподарське освоєння земель досягає 70% і є одним із найвищих у світі. Тобто ця частина навколишнього середовища знаходиться під регулярним антропогенним тиском. Крім того, Україна є одним з найменш водозабезпечених регіонів Європи. Зважаючи на це, громадськість повинна чітко усвідомити пріоритетність екологічного складника у системі суспільних цінностей.

Рух до Європи взаємодоповнюється і взаємопосилюється з рухом до Російської Федерації, яка, як відомо, ніколи не мала на меті приєднання до Європейського Союзу. Високий ступінь інтегрованості ряду галузей промисловості – таких, як авіакосмічна та машинобудівна, значна залежність України від постачання енергоносіїв – це об'єктивна база для зміцнення співпраці між обома країнами. З Росією маємо майже дві з половиною тисячі кілометрів спільного кордону.

З Росією зближує Україну людський фактор. За оцінками Посольства України в Російській Федерації, загальна кількість українців, які працюють у Росії, становить близько 1 млн. чоловік, а в сезон – понад 3 мільйони. З них, за неофіційними даними, тільки 5-7% легально оформлені. Переважна більшість українських трудівників працює нелегально. Так, наприклад, у Тюменській області українці становлять понад 30% серед тих, хто не є громадянами Росії [3: 131]. Отже, на Захід йти через Схід, не розриваючи зв'язки на Сході, торувати шлях до Європи. Україна тут чітко усвідомлює свій національний інтерес, робить те, що їй економічно вигідно. Вигідним є підписання в Ялті угоди про єдиний економічний простір між Україною, Росією, Білоруссю та Казахстаном. Тому ця угода є новим фактором у напрямі до Європи. Важливо, щоб єдиний економічний простір став реальністю, щоб він працював на Україну. Зараз, маючи власну державу, Україна мусить повною мірою використати творчий потенціал свого народу, скористатися своїми геополітичними та гео економічними перевагами з позицій власних національних інтересів.

Значним стимулом європейської інтеграції буде членство України в НАТО. Членство в НАТО – прообраз наступного входження України в Європейський Союз. НАТО – найпотужніша військово-політична організація, найважливіший елемент глобальної безпеки, створений у 1949 р.

НАТО створювався не тільки як військова організація, а й з метою політичного, економічного і соціального зв'язків між країнами альянсу. З розпадом Варшавського договору в 1991 р. НАТО разом з іншими організаціями, такими, як Організація з безпеки і співробітництва в Європі, планує політику з меншою загрозою континентальній безпеці.

У 1999 р. до НАТО вступили Польща, Угорщина, Чехія. У 2002 р. туди увійшли Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія. Кандидатами є Албанія, Хорватія, Македонія.

У 1994 р. Україна першою з країн Співдружності Незалежних Держав підписала документ "Партнерство заради миру". Згідно з Будапештським меморандумом 1994 р., США є гарантом безпеки та територіальної цілісності України. В 1997 р. була підписана Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО. Україна брала активну участь у миротворчих операціях на території колишньої Югославії.

Співпраця України і НАТО проходить у 23 сферах. Причому військових сфер тільки чотири, а дев'ятнадцять з військовими питаннями не мають нічого спільного.

Слід зауважити, що нейтралітет і позаблоковість не заощаджують кошти, а навпаки – держава змушена витрачати їх значно більше. Наприклад, нейтральна Швеція, населення якої таке ж, як в Угорщині, виділяє на оборону 5,358 млрд. дол., а член НАТО Угорщина витрачає на військові цілі лише 781 млн. дол. [4: 136].

Відповідно до НАТОвських стандартів іде процес реформування української армії. Її скорочення дасть значну економію. Ці кошти підуть на зміцнення боєздатності армії. Проблема модернізації і переоснащення української армії новітніми зразками озброєнь залишається першочерговою. Так, наприклад, застаріли морально або вичерпали свій експлуатаційний ресурс 80% ракетної артилерії, близько 60% військово-повітряних сил, 70% засобів радіоелектронної боротьби і 50% протитанкових озброєнь України. На думку західних експертів, бойовий потенціал української армії щороку знижується на 9% і в нинішньому 2005 р. становитиме трохи більше 20% від рівня 1992 р. [4: 137].

Варто наголосити, що у результаті ядерного роззброєння Україна позбулася третього за обсягом у світі ядерного потенціалу. Після розпаду СРСР на її території знаходилося 222 одиниці стратегічних носіїв – 176 міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) і 46 важких бомбардувальників (ВБ). Залишалось і відповідне ядерне оснащення – близько 2000 ядерних боєголовок для МБР, крилатих ракет (КР) і ядерних бомб для бомбардувальників. До того ж Україна була місцем розміщення значної кількості тактичних ядерних боєзарядів [5: 96].

Європейським стандартом є посилення цивільного контролю над Міністерством оборони. Ще недавно там 40% керівних посад займали цивільні, а в 2005 р. – їх буде 80%. "Невійськова" особа вже на посаді Міністра оборони, який має цивільних заступників.

Важливим складником співпраці є те, що старші офіцери Збройних сил України проходять навчання на курсах в Оборонному коледжі НАТО у Римі, а також у школі НАТО в Обераммергау, в Німеччині. Контакти з цими двома освітніми установами були дієвими для сприяння заснуванню нового багатонаціонального факультету при Національній академії оборони України. До того ж організуються програми перепідготовки для відставних військовослужбовців або тих, які найближчим часом будуть звільнені в запас або відставку для полегшення їх інтеграції до цивільного життя.

З метою набуття Україною членства в НАТО та Європейському Союзі 11 січня 2003 р. утворено Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції.

Створено Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. Йдеться про прийняття Європейським Союзом рішення про надання Україні статусу країни з ринковою економікою. На сьогодні вона таким вимогам відповідає.

Завдання в тому, щоб поступово, крок за кроком наблизитися до західних стандартів, євростандартів. З цією метою потрібно ефективно здійснювати реформи.

У зв'язку з розширенням Євросоюзу Україна частково втрачатиме ринок Східної Європи і СНД, зокрема у сільському господарстві, – Євросоюз дає туди інвестиції. Тому першочерговим завданням тут є домовитися з Євросоюзом про подолання негативних для України наслідків його розширення. Важливо, щоб Захід об'єктивно оцінював те, що діється в Україні, адекватно сприймав процеси, які тут відбуваються.

Потрібно ще більше покращувати позитивний імідж України. Для успішного її розвитку важлива національна єдність. Суспільству необхідні порозуміння та злагода. Люди хочуть жити за законами братерства, оскільки лише співробітництво може найшвидше привести до світового співтовариства. Партійні інтереси не можуть бути вищими, ніж національні: польські ліві, наприклад, не ставлять під сумнів європейську ідею, принципи демократії та непорушності приватної власності.

Ідея об'єднання Європи переможе. Будьмо єврооптимістами! Вільній і демократичній Україні знайдеться місце у серці Європи. Сподіваємося, що до євроатлантичної інтеграції Україну приведе не прозахідна і проросійська, а проукраїнська політика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Євробюлетень. – 2005. – № 1.
2. Захарченко В.І. Інтеграція промислового комплексу України у світову промислову систему // Стратегічна панорама. – 2004. – № 3.
3. Чекаленко Л.Д., Дробишева С.О. Посилення гуманітарного чинника в українсько-російських відносинах // Стратегічна панорама. – 2004. – № 2.
4. Чикал А. Концептуалістика військового будівництва України як фактор внутрішньополітичного становлення держави // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – К., 2004. – Вип. 2.
5. Палій Олександр. Українська євроатлантична перспектива в нових геополітичних умовах // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2.

Матеріал надійшов до редакції 6 травня 2005 р.

Кордон Н.В., Куликовская З.В. Евроатлантическая интеграция Украины.

В статье рассматривается один из важнейших вопросов внешнеполитической деятельности Украины – интеграция её в Европу, вступление в Европейский Союз.

Kordon M.V., Kulykivska Z.V. Euro-Atlantic integration of Ukraine.

The article deals with the most important question of the foreign policy activity of Ukraine and its integration with Europe and joining the EC.